

2018 - The Year of ITI

Poruka za Svetski dan pozorišta 2018 – Evropa

Sajmon Mekbarni (Simon McBurney)

Ujedinjeno Kraljevstvo

Poruka za Svetski dan pozorišta 2018 – Evropa

Sajmon Mekbarni, Ujedinjeno Kraljevstvo

Glumac, pisac, reditelj i saosnivač pozorišta „Théâtre de Complicité“

Na manje od kilometar od Kirenajske obale u severnoj Libiji nalazi se ogromno kameno sklonište. 80 metara široko i 20 metara visoko. Na lokalnom dijalektu zove se Hauh Fteah. Testom utvrđivanja starosti pomoću ugljenika iz 1951, ovde je utvrđeno postojanje neprekidnog ljudskog prisustva pre najmanje 100.000 godina. Među iskopanim artefaktima bila je i frula od kosti, koja datira negde između 40.000 i 70.000 godina pre nove ere. Kada sam kao dečak čuo za to, upitao sam oca – „Imali su muziku?“ Nasmejao se. „Kao i sve druge ljudske zajednice.“ On je bio preistoričar rođen u Americi, prvi koji je učestvovao u iskopavanju u Huah Fteahu.

Velika mi je čast i zadovoljstvo što sam evropski predstavnik na ovogodišnjem Svetskom danu pozorišta.

Moj prethodnik, veliki Artur Miler, 1963. godine rekao je da se nad svetom opasno nadvija pretnja nuklearnog rata: „U vremenima kada su ruke diplomatije i politike tako kratke i nejake, delikatan ali nekada dalekosežan domet umetnosti mora da ponese teret toga da na okupu održi ljudsko društvo.“

Značenje reči drama potiče od grčkog „dran“ što znači „raditi, činiti“... reč teatar potiče iz grčkog, „Theatron“, što doslovno znači „mesto viđenja“. Ne samo mesto gde gledamo nego gde vidimo, shvatamo, razumemo. Pre 2.400 godina Poliklet Mlađi projektovao je veliko pozorište u Epidaurusu. Sa auditorijumom koji prima 14.000 gledalaca, zapanjujuća je čudesna akustika u otvorenom prostoru. Šibica upaljena na sredini pozornice može se čuti u celom auditorijumu sa 14.000 mesta. Kao što je bilo uobičajeno u grčkim pozorištima, iza glumaca se video i pejzaž. Tako se, istovremeno, spajalo ne samo više prostora, prostor zajednice, pozorišta i prirodnog sveta, nego su se spajala i sva vremena. Kako su predstave prizivale u sadašnjost mitove iz prošlosti, mogli ste se, iznad pozornice, zagledati u ono što će postati vaša konačna budućnost. Priroda.

Jedno od najupečatljivijih otkrića rekonstrukcije Šekspirovog Glob teatra u Londonu takođe ima veze sa onim što vidimo. Ovo otkriće ima veze sa svetlom. I pozornica i auditorijum jednako su osvetljeni. Izvođači i publika mogu da vide jedni druge. Uvek. Gde god pogledaš, vidiš ljude. A jedna od posledica je i to što nas ovo podseća da veliki monolozi, recimo Hamleta ili Magbeta, nisu tek intimna promišljanja, nego javna razmatranja.

Živimo u vremenima kada je teško jasno videti. Okruženi smo sa više fikcije nego u bilo kom drugom trenutku istorije ili praistorije. Svaka „činjenica“ može se osporiti, svaka anegdota polaže pravo na našu pažnju kao „istina“. Naročito nas jedna fikcija neprekidno okružuje. Ona koja teži da nas odvoji. Od istine. I jedno od drugog. Da smo odvojeni. Narodi od naroda. Žene od muškaraca. Ljudi od prirode.

Ali jednako kao što živimo u vremenima podela i fragmentacije, živimo i u vremenima ogromnog pokreta. Više nego u bilo kom trenutku u istoriji, ljudi su u pokretu; često bežeći; hodajući, plivajući po potrebi, migrirajući; po celom svetu. A to je tek početak. Odgovor je, kao što znamo, da se zatvore granice. Podignu zidovi. Da se isključi. Izoluje. Živimo u svetskom poretku koji je tiranski, gde je ravnodušnost valuta, a krijumčarska roba nada. Deo te tiranije je i u kontroli ne samo prostora nego i vremena. Vreme u kojem živimo zazire od sadašnjosti. Koncentriše se na nedavnu prošlost i blisku budućnost. Nema to. Kupiću ovo. Sada, kad sam to kupio, treba mi sledeća... stvar. Daleka prošlost se briše. Budućnost nema značaja.

Mnogo je onih koji kažu da pozorište neće ili ne može to da promeni. Ali pozorište neće otići. Zato što je pozorište mesto, rekao bih, utočište, gde se ljudi okupljaju i odmah formiraju zajednice. Kao što smo oduvek činili. Sva pozorišta su iste veličine kao prve ljudske zajednice od 50 do 14.000 duša. Od nomadske špilje do trećine stare Atine.

Upravo zbog toga što pozorište postoji samo u sadašnjosti, ono čini izazov ovom pogubnom viđenju vremena. Pozorište se uvek bavi sadašnjim trenutkom. Njegovo značenje gradi se u zajedničkom činu između izvođača i publike. Ne samo ovde nego i sada. Bez čina izvođača, publika ne bi mogla da veruje. Bez verovanja publike, predstava ne bi bila celovita. Smejemo se u istom momentu. Ganuti smo. Zadržavamo dah ili iznenađeni ostajemo bez reči. I u tom trenutku, kroz dramu, otkrivamo najdublju istinu: ono što smo smatrali najintimnijom granicom između nas, granica naše lične svesti, takođe je bez granica. Ona je nešto što delimo sa drugima.

I ne mogu da nas spreče... svake večeri. Svake večeri će se ponovo okupiti glumci i publika. I ponovo će se odigrati ista drama. Po rečima pisca Džona Bergera, „Duboko u prirodi pozorišta je osećaj ritualnog povratka“, a upravo zbog toga je ono oduvek umetnička forma bezdomnika, što mi zapravo jesmo zbog tog rastakanja našeg sveta. Gde god ima izvođača i publike, igraće se priče koje se ne mogu ispričati nigde drugde, bilo da govorimo o operским i pozorišnim kućama naših velikih gradova, ili kampovima u koje su se sklonili migranti i izbeglice u severnoj Libiji i širom sveta. Uvek ćemo biti povezani, kao zajednica, u ovom ponovnom odigravanju.

A da smo u Epidaurusu, mogli bismo da podignemo pogled i vidimo kako nam je to zajedničko sa širim krajolikom. Da smo uvek deo prirode i ne možemo od nje pobeći, kao što ne možemo pobeći ni sa ove planete. Da smo u Glob teatru, videli bismo kako se naizgled intimna pitanja postavljaju svima nama. A da držimo u rukama kirenajsku frulu staru 40.000 godina, razumeli bismo da su prošlost i sadašnjost nerazdvojne – lanac ljudske zajednice nikad ne mogu raskinuti tirani i demagozi.

Sa engleskog prevela Lidija Kapičić

Biografija

Sajmon Mekbarni, rođen u Kembridžširu 1957. Engleski glumac, pisac i reditelj. Posle studija engleske književnosti na Univerzitetu Kembridž, usmerava svoju pažnju na pozorište i upisuje studije na Međunarodnoj pozorišnoj školi „Žak Lekok“ (l'École Internationale de Théâtre Jacques Lecoq) u Parizu.

Godine 1983. saosnivač je pozorišta „Théâtre de Complicité“ u Londonu i odmah počinje da ga koristi kao platformu na kojoj je sve što je naučio o pozorištu pretočio u praksu. To je postigao režirajući najpoznatije produkcije ove kompanije: *Mnemonik* (Mnemonic, 1999), *Slon iščeznu* (The Elephant Vanishes, 2003), *Pseće srce* (A Dog's Heart, 2010), *Majstor i Margarita* (The Master and Margarita, 2011).

Pored ovih rediteljskih uspeha, Sajmon Mekbarni je 2007. napisao i režirao *Broj koji nestaje* (A Disappearing Number), priču o saradnji između britanskog matematičara i indijskog naučnika. Ova je predstava obišla svet. Osim toga, 2009. pomogao je u konceptualizaciji i režiranju prodstave *Shun-kin* u produkciji pozorišta Komplisite, koja je nastala na osnovu tekstova japanskog autora Đunićira Tanizakija.

Komplisite važi za pozorište koje u velikoj meri odslikava teorijsko i akademsko shvatanje pozorišta Sajmona Mekbarnija. Poznato je i po osobenom pozoršnom stilu, koji akcentuje snažne, telesne, poetske i nadrealne prizore, čime dijalog na sceni poprima diskretnu notu spektakla. Projekti ove trupe obilaze svet nailazeći na velike pohvale.

Njegovo stvaralaštvo nagrađeno je mnogim priznanjima: 1998, Nagrada „Lorens Olivije“ (Laurence Olivier Award) za najbolju koreografiju za postavku *Kavkaskog kruga kredom*; 1999. i 2007. nagrada Kruga pozorišnih kritičara za *Mnemonik* i *Broj koji nestaje*; 2005. stiče titulu OBE (Oficir Reda britanskog carstva).

Osim u pozorištu, Sajmon Mekbarni radi kao glumac i pisac kako za film tako i za televiziju.
